

**Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії**

ОП Хореографія

зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього
ступеня «Магістр»**

**«Містична романтика Миколи Гоголя:
хореографічна постановка «Травнева ніч, або Утоплена»**

Гончар Дмитро Олександрович

Науковий керівник:

Пархоменко Олександр Миколайович,
доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Ревенчук Валентина Василівна,
доцент, кандидат педагогічних наук

Допущено до захисту _____

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та
хореографії

доцент Олена КОВАЛЬ _____

Ніжин – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Містична романтика Миколи Гоголя: хореографічна постановка «Травнева ніч, або Утоплена».....	6
1.1 Містика у творах українських та світових письменників ХІХ століття....	6
1.2. Життєвий та творчий шлях Миколи Гоголя.....	9
1.3. Повість М. Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена»: реалізація твору у різних мистецьких напрямках.....	12
Висновки до першого розділу.....	16
РОЗДІЛ II. Художні особливості хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена» у контексті кваліфікаційної роботи «Містична романтика Миколи Гоголя»	19
2.1. Лібрето та дійові особи, їх характеристика.....	19
2.2. Ідейно-тематичний аналіз хореографічної постановки; форма, жанр, стиль хореографічної постановки	21
2.3. Композиційно-архітектонічна будова та сценарно-композиційний план...	
2.4. Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія.....	
Висновки до другого розділу.....	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Творчість Миколи Гоголя має величезний вплив не лише на розвиток української та світової літератури, а й культурного середовища в цілому. Саме завдяки поєднанню реалістичних та містичних елементів, його твори у різних інтерпретаціях вже понад півтора століття викликають неабиякий інтерес в аудиторії. А самого письменника вважають одним з найбільш містичних авторів не лише України, а й світу.

Окреме місце в його доробку посідають твори, в яких органічно переплітаються народні вірування, містичні мотиви та романтична атмосфера. Життя реальне переплітається з життям містичним, панує атмосфера загадковості та таємниць, які не може досягнути звичайна людина.

До першої збірки М. Гоголя «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» входить повість «Травнева ніч, або Утоплена». Вона є яскравим прикладом містичної романтики, в якій Гоголь відтворює атмосферу українського села, де реальність межує з надприродним.

Світ гоголівських повістей, сповнений яскравих образів, динамічних сюжетів та емоційних переживань впродовж багатьох років сприймався як готовий сценарій для театральних постановок, опер та інших сценічних творів. «Травнева ніч, або Утоплена» став одним з найпопулярніших творів автора, адже він неодноразово слугував основою для балетних та оперних постановок.

Не залишилися осторонь і ми у своєму бажанні втілити через хореографічне мистецтво своє бачення гоголівської повісті. Тому темою нашої кваліфікаційної роботи було обрано: **«Містична романтика Миколи Гоголя: хореографічна постановка «Травнева ніч, або Утоплена».**

Мета кваліфікаційної роботи полягає в аналізі містичних мотивів у творчості М. Гоголя та створенні хореографічної інтерпретації повісті «Травнева ніч, або Утоплена».

Завдання кваліфікаційної роботи:

- дослідити тему містичного у творах українських та світових письменників XIX століття;
- проаналізувати життєвий та творчий шлях видатного українського письменника М.В. Гоголя;
- розглянути втілення хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена» у різних мистецьких напрямках;
- розкрити ідейно-тематичне та композиційне рішення постановки;
- обґрунтувати засоби виразності хореографічної постановки у контексті реалізації кваліфікаційної роботи «Містична романтика Миколи Гоголя»;
- охарактеризувати музичну основу та сценографію хореографічного твору.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота «Містична романтика Миколи Гоголя: хореографічна постановка «Травнева ніч, або Утоплена» базується на творі української класичної літератури, що сприяє популяризації та збереженню української культурної спадщини. Хореографічна постановка може бути реалізована до показу як цілісна хореографічна міні-вистава, так і окремих її епізодів.

Робота збагатить теоретичні знання та практичні навички всіх учасників, зокрема – мистецькі, хореографічні, педагогічні та балетмейстерські. Участь у хореографічній постановці допоможе танцівникам не лише вдосконалити техніку, а й розкрити свій творчий потенціал.

Апробація кваліфікаційної роботи. Окремі епізоди постановки «Травнева ніч, або Утоплена» були показані на Міжнародному фестивалі-конкурсі хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси» у місті Ніжин у травні 2024 року, що мав на меті популяризацію української культури та мистецтва.

Досвід реалізації кваліфікаційної роботи «Містична романтика Миколи Гоголя: хореографічна постановка «Травнева ніч, або Утоплена» був відображений на VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Мистецька освіта очима молодого науковця» (Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя) з темою доповіді *«Містика у творах Миколи Гоголя: повість «Травнева ніч, або Утоплена»* та у VIII Мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського (Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя) з темою доповіді *«Хореографічні втілення містичних творів Миколи Гоголя»*.

Структура та обсяг пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (21 найменування), додатків. Загальний обсяг роботи - 62 сторінки, з них основного тексту – 50 сторінок.

РОЗДІЛ I. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи
«Містична романтика Миколи Гоголя: хореографічна постановка
«Травнева ніч, або Утоплена»

1.1 Містика у творах українських та світових письменників XIX століття

У XIX столітті, під час стрімкого наукового прогресу, коли нові відкриття розширювали горизонти знань, відбувалося романтичне захоплення незвіданим. Люди прагнули до чогось більшого, ніж міг досягнути розум. Саме в цей період у літературі розквітла містика.

В українській та світовій літературі цього періоду містика відігравала важливу роль, як засіб розкриття природи людини, її страхів і прагнень, як засіб художнього осмислення світу. На думку української літературознавиці Н. Висоцької містичне перестало відображати глибинні вірування, «трансформуючись на формальний художній прийом», щоб досягти більшого ефекту [4, 213].

Літератори прагнули розгадати, що ж таїться у глибинах людських душ, занурюючись у лабіринти страхів, химерні образи сновидінь та таємні бажання. Звертаючись до фольклору, міфів та легенд, вони досліджували глибини культурної спадщини та ідентичності, прагнули знайти відповіді на одвічні питання про походження та майбутнє.

Це призвело до збагачення проблематики творів та ускладнення літературних образів, зокрема у творчості Тараса Шевченка, Лесі Українки, Нечуя Левицького, Григорія Квітки-Основ'яненка, Пантелеймона Куліша. Вони не лише кинули виклик традиційним поглядам на зв'язок людини з природою, а й відкрили «нічну сторону життя», наголосили на незбагненності, фатальності та силі людських пристрастей [2, 57].

В українському літературознавстві тема містичного досліджувалася переважно у контексті релігійних вірувань. Іван Франко акцентував увагу на

незбагненності та надприродній суті містики, стверджуючи, що її основою виступає глибинне почуття любові.

Тарас Шевченко використовував містичні елементи та образи, щоб дослідити теми кохання, смерті та долі. Образ русалки зустрічається у творчості кобзаря найчастіше. Найяскравіше він розкривається у поемах кобзаря «Причинна», «Утоплена» та «Русалка».

У поемі «Русалка» задіяний містичний час. Русалка, яка є містичним образом, сама пояснює свій швидкий ріст, бо мати втопила її немовлям: «уже з тиждень, як росту я» - на «тому» світі «потойбічний день прирівнювався до року на цьому світі». Ці твори об'єднують не лише спільні соціальні мотиви та містичний образ русалки, а й спільний символізм. Це уособлення трагічної долі української дівчини [2,120].

Драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня» – це не просто вигадка, а й відображення давніх вірувань та уявлень українців та інших сусідніх народів. Тут присутні такі постаті, як мавка, водяник, лісовик, чугайстер, перелесник, потерчата. За Я. Головацьким русалки – це «уособлення природних сил, котрі мають дуалістичну, амбівалентну природу» [5, 102].

У праці Івана Нечуй-Левицького «Світогляд українського народу» автор досліджував давню міфологічну систему вірувань українців. Він детально описав різноманітних містичних істот, таких як русалки, вовкулаки, полісуни, відьми, домовики та упирі. Русалок Іван Нечуй-Левицький називав «богинями земної води» [21, 76] та стверджував, що найбільше їх живе у Дніпрі.

«Конотопська відьма» основоположника української художньої прози Григорія Квітки-Основ'яненка поєднала у собі містичні уявлення та вірування забобонних людей у народну демонологію. Автору вдалося створити переконливий образ відьми завдяки етнографічній ґрунтовності, що досконало проявилось в описі ворожіння та інших відьомських ритуалів.

У «Конотопській відьмі» він відобразив тогочасні суспільні настрої, які тісно переплетені з нинішніми подіями, зокрема ставленням українців до

Росії. У гострій сатиричній манері Г. Квітка-Основ'яненко стверджує, що місцем збору українських відьом є Лиса гора неподалік від Києва, саме туди вони й літають, а от із москалями та з російськими чортами не знаються [12, 4].

Значну роль у літературі XIX століття містика відігравала як в Україні, так і за кордоном, у творчості світових письменників. Автори також зверталися до таємничого та незбагненого світу, але робили це в контексті своїх культурних традицій. На відміну від українських містичних вірувань, європейська містика XIX століття ґрунтувалася на чітко окреслених системах знань. Персонажі, що наділені містичними здібностями, не подібні до наших відьом або чаклунів.

Знання та здібності європейських магів не походять з фольклору чи народних вірувань, вони полягають «у філософських та духовних концепціях та засновані на езотеричних традиціях та окультних знаннях». Такі автори, як Мері Шелі та Едгар Алан По майстерно вплітали містичні елементи у свою творчість та тримали читачів у напрузі, перетинаючи межі звичної реальності.

Мері Шелі – авторка роману «Франкенштейн, або сучасний Прометей» звертає увагу читачів не тільки на досягнення англійської науки, а й на прагнення людей змінити світ. Вона шукає натхнення у античній міфології, зокрема у міфі про Прометея, «який створив людство із води та глини» [14, 118].

В результаті, у світ виходить монстр Франкенштейна – потворна містична істота з «величезною головою, обличчям неприродного зеленуватого кольору, високим лобом, рясно порізаним шрами від хірургічних швів, та ворожим поглядом...». Дати життя створінню допомогла наука, але яка саме? Цілком вірогідно, що на Мері Шелі вплинула популярність тогочасного окультизму. У романі простежується тема незбагненого, за пізнання якої люди часто розплачуються ціною, значно вищою за власне життя [24, 30].

Творчість англійського письменника Едгара Аллана По є одним із найвідоміших прикладів, чиї розповіді, як-от «Падіння дому Ашерів» або «Чорний кіт», є класичними зразками містичного та готичного стилю.

Містика у творах По виражається через поєднання психологічного напруження, темних інстинктів людини і фатальної сили долі. Його твори надихали багатьох європейських письменників на вивчення людської психіки та її темних, незвіданих глибин [9, 51].

Та одним із найбільш містичних письменників не лише України, а й світу беззаперечно вважається Микола Гоголь. Автор майстерно використовує містичні мотиви у своїй творчості, зберігаючи при цьому їх реальну основу. У його творах переплітаються реальне життя з життям містичним, панує атмосфера загадковості та таємниць, які не може досягнути звичайна людина. «Вечори на хуторі біля Диканьки» – перша збірка Гоголя, яка чітко окреслила його прихильність до містицизму [1, 579].

Наразі творча спадщина Гоголя доступна і в друкованому, і в електронному вигляді на різних мовах. Дослідники з усього світу шукають нові інтерпретації творів, переосмислюючи її в контексті сучасної культури.

За словами П. Михеда, «сучасне гоголезнавство – своєрідна культурологічна лабораторія, де відбувається апробація різних наукових методик. Творчість Гоголя і його життя – це своєрідні культурні тексти, що дають багату поживу для гуманітаріїв різних профілів» [20, 118].

Отже, тема містичного в українській літературі досліджувалася у різні періоди, охоплюючи як класиків XIX століття, так і модерністів XX століття. Містика залишається важливим аспектом української літературної традиції, що відображає глибокі культурні корені і світоглядні особливості нації.

1.2 Життєвий та творчий шлях Миколи Гоголь

Один із найзагадковіших письменників світу, історик, народознавець, фольклорист, мистецтвознавець, публіцист – **Микола Васильович Гоголь**

(1809–1852). У його творах майстерно переплелися реалістичні зображення життя українських селян з елементами фантастики та містики. Історик Михайло Грушевський у своїй праці називає Гоголя «великим українським сатириком та талановитим прозаїком [7, 256].

Микола Гоголь народився 1 квітня 1809 року в селі Сорочинці, Полтавської губернії в заможній дворянській родині. Дитинство письменника минуло в родовому маєтку в селі Василівка або Яновщина (тепер – село Гоголеве Миргородського району Полтавської області). Пізніше саме ця мальовнича українська природа знайде відображення у багатьох його творах.

З дитинства Микола Гоголь цікавився фольклором, народними звичаями та легендами, що згодом стало важливим джерелом натхнення для його творчості. Виростаючи в атмосфері української культури, з її багатими традиціями, віруваннями та легендами, Гоголь вбирав у себе народні оповіді про духів, русалок, відьом та інших надприродних істот, які часто зустрічаються в українському фольклорі. Ці знання та особиста зацікавленість народною демонологією і міфологією значною мірою вплинули на тематику та стилістику його творів [6, 55].

У 1821 році Гоголь вступив до Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька, провчився в ній до 1828 року. Тут він зацікавився театром, літературою та мистецтвом, а також почав писати свої перші твори [8,13].

За роки навчання в Ніжині, Микола Гоголь спробував свої сили в багатьох літературних жанрах. Його першою значною роботою була романтична поема «Ганс Кюхельгартен», написана у 1827 році. Але пізніше вона зазнала критики, тож більшу її половину автор знищив.

У 1828 році Микола Гоголь переїхав до Санкт-Петербурга, де прагнув реалізувати себе як письменник. Вже через кілька років він привернув увагу літературного середовища «Вечорами на хуторі біля Диканьки» (1831–1832), що складалися з двох частин. Цей твір був натхненний українськими фольклорними традиціями і поєднував у собі містичні, фантастичні та гумористичні елементи [1, 76].

У його ранніх повістях із циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки» (1831–1832) яскраво проявляється любов до української народної творчості. Гоголь майстерно переплітав реальність із фантастичними подіями, створюючи унікальну атмосферу, де міф і буденність співіснують поряд [25, 16].

Реальне життя українських селян-кріпаків було приправлене елементами фантастики. Гоголь створив для своїх героїв інший світ без жорстокої реальності, де панують відьми та чорти, які допомагають людям здійснити будь-які, навіть найсміливіші, бажання.

Містична сила може ставати будь-ким: людиною, твариною та навіть перетворитися на предмет, наприклад, червону свитку. Дослідник Ковальчук намагається раціоналізувати художні рефлексії митця крізь призму страху та вважає Гоголя «одним з найглибших інтерпретаторів теми страхів у світовій культурі» [13, 5].

Одним із найважливіших періодів у творчості Гоголя є 1830-ті роки. Повість «Страшна помста» наповнена містичною атмосферою та насичена гіперболами, які підкреслюють магічну природу подій. Гоголь зображує чаклуна як демонічну істоту, що маскується під козака. Його справжня сутність, прихована від людських очей, розкривається лише під впливом святих образів. Загибель чаклуна стає розплатою за його злочини, покаранням за жорстокість [1, 458].

У повісті «Вечір проти Івана Купала» Гоголь змальовує жахливу загибель Петруся Безродного, як наслідок його віровідступництва. Не маючи міцної духовної опори, Петрусь стає легковажною здобиччю для темних сил. Схожа сюжетна лінія відбувається і у повісті «Вій». Адже саме через брак віри філософ гине.

Його паралізує страх, він же робить його беззахисним перед злими силами. Коло, яке він креслив для захисту від нечисті, символізує у Гоголя віру. Але воно перестає йому допомагати, щойно Хома її втрачає. Він

піддався спокусі пізнати заборонене: захотів побачити Вія та зазирнути у світ потойбіччя. Саме цей вчинок зруйнував захисний бар'єр [20, 76].

Тоді ж з'являються такі повісті, як «Миргород», де вміщені «Тарас Бульба» і «Вій», а також сатиричні повісті «Ніс» і «Шинель», які визначили стиль його сатиричної творчості. У 1836 році Гоголь завершив і поставив у Петербурзі свою відому п'єсу «Ревізор», що викликала резонанс у літературних колах. Це була гостра соціальна сатира на корупцію й лицемірство в державних установах Російської імперії. П'єса спровокувала багато суперечок, проте зробила Гоголя відомим на весь Петербург [19, 98].

Одним з найважливіших творів Гоголя є поема у прозі «Мертві душі» (1842), яка стала вершиною його літературної майстерності. Твір був задуманий як епічна сатира на суспільство російської імперії, зокрема на моральну деградацію і лицемірство чиновництва та поміщиків.

В основі сюжету лежить історія про Чичикова, який скуповує «мертві душі» (померлих селян), щоб незаконно збільшити своє багатство. «Мертві душі» поєднують у собі елементи сатири, філософії та навіть містики, які роблять твір універсальним і позачасовим.

Характеризуючи творчість Гоголя, дослідник Єфремов пов'язує її лише з українською літературою. Видатний майстер сатири, творець натуралістичних метафор і художнього реалізму, Гоголь прищепив принципи, які увійшли в українську літературу [16, 58].

Гоголь використовує «мертві душі» як багатозначний символ. Це не лише буквально померлі кріпаки, але й метафора духовної мертвоти тих, хто їх продає і купує. Поміщики в романі живуть без справжніх моральних чи духовних цінностей, їхні душі теж мертві. Таким чином, Гоголь критикує не тільки окремі людські вади, але й загальний стан суспільства [17, 121].

Микола Гоголь помер 21 лютого (4 березня за новим стилем) 1852 року в Москві у віці 42 років. Його смерть викликала багато питань і суперечок, оскільки він пішов з життя у стані глибокого душевного занепаду.

Містична творчість Гоголя не втрачає своєї актуальності і сьогодні, змушуючи читачів замислюватися над вічними питаннями життя та смерті, які хвилюють кожну людину. Вишукана літературна мова у поєднанні з описами природи та народними віруваннями і традиціями створює унікальний гоголівський світ.

1.3 Повість М. Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена»: реалізація твору у різних мистецьких напрямках

Творча спадщина Гоголя стала невід'ємною частиною світової культури, а його твори і досі продовжують надихати театральних діячів на створення нових інтерпретацій. Яскраві образи та незабутні сюжети, пронизані містикою, гумором і сатирою, стали невід'ємною частиною світової культурної спадщини. Твори Гоголя досліджуються літературознавцями, перекладаються багатьма мовами і ставляться на сценах театрів по всьому світу.

Повість Миколи Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена» стала важливою частиною українського театального мистецтва, зокрема завдяки своїм яскравим персонажам, сюжетним поворотам і фольклорним елементам. У театральних постановках через цей твір намагаються передати його глибину, містичність і романтичність, поєднуючи традиції українського театру з сучасними інтерпретаціями.

Відтак Микола Гоголь надихнув багатьох українських балетмейстерів на створення нових вистав. М. Загайкевич вважає його творчість могутнім джерелом натхнення, повз яке не могли пройти діячі хореографічного мистецтва [10, 71].

Перший балет на основі творчості Гоголя поставили під час другої світової війни, у 1944 його показували у Київському театрі опери та балету. Він мав назву «Бісова ніч» і був виконаний у комедійно-розважальному

стилі. Епізоди були запозичені з «Ночі перед Різдвом», «Сорочинського ярмарку», «Вія» та інших оповідань Гоголя.

У балеті яскраво проявились елементи українського фольклору. Той факт, що його поставили під час війни, мав велике значення, адже за допомогою гоголівських персонажів, українські митці прагнули нагадати про рідну землю, її неповторну красу та самотність.

Однак «Бісова ніч» не є глибокою інтерпретацією гоголівської спадщини, адже творці балету запозичили лише окремі сюжетні лінії, щоб підкреслити український колорит та підняти дух людей у важкі часи. А ось «Травнева ніч, або Утоплена» став одним з найпопулярніших творів автора, адже він неодноразово слугував основою для балетних та оперних постановок.

Повість «Травнева ніч, або Утоплена» входить до першої збірки М. Гоголя «Вечори на хуторі поблизу Диканьки». За сюжетом твору, користуючись посадою сільського голови, староста села починає залицятися до Ганни, нареченої його сина – Левка.

Парубок, прагнучи захистити наречену та помститися батьку, підговорює інших хлопців до пустощів. Але врешті йому допомагає відновити справедливість одна з русалок – загинула панночка. Він у свою чергу допомагає відновити справедливість їй [20, 211].

Цікаво, що Гоголь для зображення містичного простору вводить головного героя у сон, про факт якого останній дізнається лише після пробудження. Таким чином сон стає ніби порталом до іншого світу, у якому можливо все, що неможливо у реальності. Варто відзначити, що прокинувся Левко опівночі, адже саме у цей час нечиста сила набуває свого розмаху. Це свідчить про те, що він має чисте серце і «утоплені» легко його відпускають.

Одним з найвидатніших українських композиторів того часу був Микола Лисенко. Його опера «Різдвяна ніч» (1883), написана за мотивами повісті Гоголя, мала успіх. Тому композитор взявся за роботу над «Травневою ніччю». Лібрето до «Травневої ночі» підготував драматург

Михайло Старицький. Прем'єра відбулася 14 (2) січня 1885 року в Одеському оперному театрі.

Микола Садовський, засновник першого стаціонарного театру у Києві (1907), першим включив до репертуару своєї трупи «Травневу ніч», прем'єра якої відбулася в 1913 році. У липні 1919 року у Києві оперою «Утоплена» М. Лисенка відкрилася Державна українська музична драма. Найяскравішою частиною вистави був містичний сон Левка, в якому він зустрів русалок і Панночку-Утоплена.

М. Мордкін, балетмейстер постановки, у співпраці з Л. Курбасом і В. Верховинцем, який виступав консультантом, за допомогою танців та хороводів русалок намагалися передати стародавні звичаї та обряди українського народу та певний містицизм [23, 39].

Минуло більше ста років, а «Травнева ніч, або Утоплена» і досі актуальна. У далекому 1989 році на сцені Палацу «Україна» вперше з'явився балет «Травнева ніч» у постановці талановитого балетмейстера В. Гаченка, музику написав видатний композитор Є. Станкович. Незадовго до того, як поставити «Травневу ніч», В. Гаченко реалізував одноактну виставу у київському «Балеті на льоду» [3, 57].

У тому ж 1988 році, майже одночасно з партитурою Є. Станковича, на замовлення Одеського театру опери та балету Віталій Губаренко створив симфонію-балет «Травнева ніч». Однак лібрето, що поєднувало гоголівський сюжет із багатим українським фольклором, так і залишилося нереалізованим. Автори лібрето, М. Черкашина-Губаренко та В. Смирнов-Голованов, використовуючи народні пісні та русальні обряди, створили своєрідний синтез літератури та фольклору, який міг би стати оригінальним внеском в українську оперну культуру [23, 77].

Через 26 років постановку Гаченка вирішили відродити і 23 травня 2015 року Київський муніципальний театр опери та балету для дітей та юнацтва вразив глядачів оновленою прем'єрою балету «Травнева ніч» за мотивами повісті М. Гоголя.

Сталося це на другому році російсько-української війни, коли національна свідомість українців була особливо гострою, колектив Київського театру для дітей та юнацтва звернувся до відродження національної балетної вистави. Постановники вважали, що творчість Гоголя може надихнути українців. [15].

Балетмейстер-постановник В. Гаченко використав принцип широкого залучення лексичних засобів і структурно-композиційних прийомів, він зумів органічно поєднати елементи українського народного танцю з класичною хореографією. Танець парубоцьких гулянь заснований на грайливих козацьких мотивах, у хореографії русалок та відьми переважає м'яка лірика народного романсу [17, 71].

Марія Левитська допомогла відтворити містичну атмосферу повісті Гоголя та додати їй українського колориту з допомогою сценічних костюмів. У народний український одяг були вбрані не лише дівчата та хлопці, а й представники «нечистої сили», навіть Місяць та Зорі були стилізовані українським вбранням. Таким чином органічно поєдналися усі складові – музика, хореографія, декорації та костюми, створюючи цілісний образ, який відповідав задуму Миколи Гоголя.

У повісті атмосфера українського села переплелася з містичними елементами, що дає балетмейстерам широкий простір для творчої інтерпретації. Це і контраст між добром та злом, і народний український танець, і використання містичних символів – усе це робить постановку незабутньою.

Кінематограф також не залишився осторонь від Гоголівської повісті «Травнева ніч, або Утоплена», і її сюжет та образи стали основою для екранізацій та кінематографічних адаптацій. У 1952 році режисер Олександр Роу подарував світу повнометражний кольоровий художній стереофільм «Травнева ніч, або Утоплена», заснований на повісті Миколи Гоголя. Знята на Кіностудії ім. Горького, ця стрічка стала одним із найяскравіших зразків радянської кінофантастики.

Отже, містична гоголівська проза XIX століття надзвичайно актуальна для сучасного українського народу та світу в цілому. Більшість проблем, які Гоголь порушував у творах, неабияк гостро стоять перед суспільством і сьогодні: корупція, бюрократія, соціальна нерівність. А його сатира допомагає поглянути на сучасні реалії під іншим кутом.

Висновки до першого розділу

1. Нами досліджено, що містика є одним з ключових елементів у творчості українських та світових письменників XIX століття. Вона дозволяла заглибитися в загадкові аспекти людської природи та спробувати розібратися у взаємодії людини з потойбічним. Це призвело до збагачення проблематики творів та ускладнення літературних образів, зокрема у творчості Т. Шевченка, Л. Українки, І. Нечуя Левицького, Г. Квітки-Основ'яненка, П. Куліша. За допомогою звернення до фольклору, міфів та легенд, вони досліджували глибини культурної спадщини та ідентичності, прагнули знайти відповіді на одвічні питання про походження та майбутнє.

На відміну від українських письменників, європейські автори-містики XIX століття зосереджувалися на чітко окреслених системах знань. Такі автори, як Мері Шелі та Едгар Алан По майстерно вплітали містичні елементи у свою творчість та тримали читачів у напрузі, перетинаючи межі звичної реальності. Одним із найбільш містичних письменників не лише України, а й світу беззаперечно вважається Микола Гоголь. «Вечори на хуторі біля Диканьки» – перша збірка Гоголя, яка чітко окреслила його прихильність до містицизму.

2. З'ясовано, що творча спадщина Миколи Гоголя продовжує привертати пильну увагу дослідників вже понад півтора століття. З 1990-х років гоголезнавство оформилося в окрему наукову галузь, де проводяться міждисциплінарні дослідження. Сучасні дослідники не лише публікують

повні зібрання творів Гоголя українською мовою, а й переосмислюють його творчість, пропонуючи нові інтерпретації та підходи до аналізу.

Серед творів Гоголя дослідники найчастіше звертаються до збірок «Вечори на хуторі біля Диканьки» та «Миргород». Гоголь здобув надзвичайну популярність завдяки таким творам, як «Ніч перед різдвом» та «Мертві душі», в яких він об'єднував соціальну критику з елементами містики та гумору. А повість «Травнева ніч, або Утоплена» є яскравим прикладом поєднання українського фольклору та містичних елементів. У ній Гоголь розповідає історію кохання, що переплітається з темами життя і смерті, реального і надприродного.

3. Визначено, що один з найкращих творів - повість «Травнева ніч, або Утоплена» стала черговим відображенням зацікавленості М. Гоголя у містичному світі народної міфології. «Травнева ніч, або Утоплена» став одним з найпопулярніших творів автора, адже він неодноразово слугував основою для балетних та оперних постановок. Микола Садовський, засновник першого стаціонарного театру у Києві (1907), першим включив до репертуару трупи «Травневу ніч», прем'єра якої відбулася в 1913 році.

Один з найвидатніших українських композиторів того часу Микола Лисенко працював над «Травневою ніччю». Лібрето до «Травневої ночі» підготував драматург Михайло Старицький. Прем'єра відбулася 14 (2) січня 1885 року в Одеському оперному театрі. У далекому 1989 році на сцені Палацу «Україна» вперше з'явився балет «Травнева ніч» у постановці талановитого балетмейстера Віктора Гаченка, музику написав видатний композитор Євген Станкович.

У 1952 році режисер Олександр Роу подарував світу повнометражний кольоровий художній стереофільм «Травнева ніч, або Утоплена», заснований на повісті Миколи Гоголя. Кожна з цих адоптацій намагається передати унікальну атмосферу твору через різні художні засоби. Сценічні інтерпретації творів Гоголя розширюють наше розуміння його спадщини.

Отже, вивчення містики у творах українських та світових письменників XIX століття, життєвого та творчого шляху Миколи Гоголя, а також реалізація його повісті «Травнева ніч, або Утоплена» в різних мистецьких напрямках створює теоретичну основу для реалізації кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ II. Художні особливості хореографічної постановки
«Травнева ніч, або утоплена» у контексті кваліфікаційної роботи
«Містична романтика Миколи Гоголя»

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: Життя українських селян, їхні традиції та вірування, а також прагнення закоханих бути разом, що є важливим аспектом культурної спадщини та духовних цінностей народу.

Ідея: Відродити багатовікові звичаї та обряди, що є невід’ємною частиною нашої ідентичності, і донести, що немає перепони, яку не пододало б щире кохання.

Надзавдання: Передати загадковість і містичність хореографічних образів, зберігаючи глибину емоцій та символізм, водночас підкреслюючи важливість збереження духовних цінностей, які сприяють розвитку національної ідентичності й культури.

Конфлікт: побудований на основі ліній сюжету – Левко та Ганна; Левко та Голова; Панночка та Левко; Левко та Відьма; боротьба за кохання.

Наскрізна дія: кохання головних героїв. Через хореографічні образи, символи та народні вірування передати глибину української культури, боротьбу між добром і злом, перемогу світла й любові над темрявою і тінями минулого.

Час дії: ХІХ століття.

Місце дії: Село на Полтавщині.

Форма: Хореографічна сюїта (соло, дует та масовий ансамбль).

Стиль: Народна стилізація.

Жанр: лірико – драматичний.

Лібрето

Теплий травневий вечір. Події розгортаються в затишному українському селі, що розкинулося поблизу ставка. Серцем громади є сільська вулиця, де молодь збирається теплими весняними вечорами, шукаючи відпочинку від повсякденних турбот. У повітрі лунають співи, сміх і веселощі.

Хлопці залицяються до дівчат, грають музики, а дівчата танцюють у легких хороводах. Серед присутніх виділяються Ганна та Левко — закохані, чия ніжність видно у кожному погляді. Їхні щасливі моменти доповнює комічний Каленик, трішки напідпитку, який своєю веселою натурою додає настрою вечору. Він безтурботно танцює з дівчатами, викликаючи хвили сміху.

Зненацька на вулиці з'являється батько Левка, сільський голова. Його строгий погляд миттєво змінює атмосферу. Він категорично забороняє синові одружуватися з Ганною, адже сам має на неї намір. Обурені селяни мовчки дивляться йому вслід, коли він іде. Втім, як тільки голова зникає, веселощі відновлюються.

Небо вкривається зорями, а темрява огортає село. Зникає межа між реальністю та уявою, і все стає сповненим таємничості. Молоді парубки вирішують провчити голову за його негідну поведінку. Перевдягнувшись у страшні маски, вони організовують нічні витівки. Їхні голоси лунають із різних куточків, а сороміцькі пісні змішуються з лякаючими звуками.

Голова та його друзі розгублено намагаються зловити порушників, але тільки потрапляють у їхні пастки. Втомлений від подій, Левко йде до ставка і засинає на його березі. Уві сні перед ним з'являються русалки. Їхня граційність і загадковість зачаровують, а серед них виділяється Панночка — донька Сотника, яка трагічно загинула багато років тому.

Вона благає Левка про допомогу, розповідаючи, що її мачуха — зла відьма, яка обернулася русалкою і не дає їй спокою навіть після смерті. Під час загадкового танцю русалок Левко розгадує таємницю та викриває злодійку. Вдячна Панночка дарує йому загадковий сувій із печаткою, призначений його батькові.

Левко прокидається, але його хапають слуги Голови. Той тріумфує, готовий покарати сина за бунт. Та Левко передає йому сувій. Відкривши його, голова бачить наказ: припинити негідну поведінку та негайно благословити шлюб Левка і Ганни. Збентежений, він змушений виконати наказ.

Село оживає в радісних приготуваннях. Лунають співи, і закохані танцюють у центрі святкової галасливої юрби. Святкування завершується спільним танцем, що символізує єдність громади, перемогу добра над злом і торжество кохання.

Дійові особи та їх характеристика

Левко — уособлення юнацького романтизму та завзяття. Його образ вирізняється енергійністю, імпульсивністю та прагненням до високих ідеалів. Молодий парубок, сповнений віри у силу кохання, готовий долати будь-які перепони на своєму шляху. Глибоко закоханий у Галю, Левко демонструє відвагу та рішучість, навіть якщо це означає піти проти власного батька — суворого та владного голови села.

Левко є не лише пристрасним коханцем, а й справжнім захисником. Його душа сповнена співчуття до тих, хто потрапив у біду. Він завжди готовий заступитися за слабких і стати на бік справедливості. Ця риса проявляється і в сновидінні, де він допомагає Панночці позбутися злих чар, викриваючи відьму.

Для Левка кохання – це не просто почуття, а сенс життя, джерело сили та натхнення. Він мріє створити щасливу сім'ю з Галею, і ця мрія стає рушійною силою його дій. Герой втілює образ людини, яка, незважаючи на труднощі, йде вперед, керуючись серцем, мріями та вірою в добро.

Ганна – образ мрійливої та ніжної дівчини, яка завдяки своїй природній красі та внутрішній чарівності підкорює серця. Її палке серце та гонорова вдача створюють яскравий контраст між зовнішньою тендітністю та внутрішньою силою. Ганна є натхненням для Левка, запалюючи в ньому бажання здійснювати подвиги та виявляти свої найкращі якості.

Її любов до слухання байок про потойбічний світ свідчить про її цікавість до незвіданого та чутливість до прекрасного. Це захоплення посилює її зв'язок із Левком, адже вона стає для нього не лише коханою, а й музою, яка спонукає його на відважні вчинки.

Ганна – це не лише об'єкт Левкової любові, але й символ тієї сили, яка надихає на боротьбу за кохання, справедливість і щастя. Вона втілює образ дівчини, здатної пробудити в людині найкращі почуття та стати сенсом його життя.

Голова – владний і колоритний представник сільського керівництва, що втілює образ людини, яка не зупиняється перед підступними методами заради досягнення своїх цілей. Як батько Левка, він є антагоністом не лише на рівні родинних стосунків, а й у ширшому контексті боротьби між авторитарністю та прагненням до свободи й справедливості.

Голова є майстром маніпуляцій. Він вміло впливає на думку селян, використовуючи свою посаду для збереження влади та підтримки власного авторитету. У своїх інтригах він навіть не зупиняється перед змовами проти рідного сина, забороняючи йому одружитися з Ганною, адже сам має на неї корисливі наміри.

Його образ втілює конфлікт між старим світом, де влада стає самоціллю, і новими ідеалами, що уособлюються в образі Левка. У сюжеті

Голова стає символом тих перешкод, які необхідно подолати заради кохання, правди та відновлення справедливості.

Панночка — тендітна та вродлива дівчина, яка є уособленням потойбічного світу. Її образ пронизаний містикою, загадковістю та чарівністю. Як головна серед русалок, вона володіє особливими знаннями та мудрістю, недсяжними для простих смертних. Її існування сповнене болем і неспокою через злу мачуху, яка, навіть після смерті, не дає Панночці спокою.

Незважаючи на свій непростий стан, Панночка демонструє велику силу духу та здатність до вдячності. Вона звертається до Левка з проханням про допомогу, спонукаючи його розкрити таємницю та перемогти зло. Натомість вона стає ключовою союзницею Левка у його боротьбі з Головою, даруючи йому загадковий сувій, що вирішує долю села.

Панночка втілює ідею зв'язку між світами — реальним і потойбічним. Її образ символізує торжество справедливості, яке досягається завдяки співпраці, сміливості та вірі у добро. Вона не лише допомагає розв'язати конфлікт, а й стає тією, хто надихає на перемогу над злом, перетворюючи фантазію на реальність.

Своячениця — комічний, але водночас харизматичний персонаж, що додає історії легкості та яскравих фарб. Родичка Голови, вона вирізняється своєю емоційністю та вибуховим характером. Її участь у подіях сповнена веселих та незручних моментів, адже саме через витівки парубків вона часто опиняється в смішних ситуаціях, що викликають сміх як у селян, так і у глядачів.

Попри комічність, Своячениця має авторитет серед оточення Голови. Її гнів настільки сильний, що навіть сам Голова та його близькі бояться її. Ця риса створює цікавий контраст між її зовнішнім комізмом і внутрішньою силою, що підкреслює багатогранність її образу.

Своячениця стає важливим елементом сюжету, забезпечуючи гумористичний баланс на тлі серйозних тем. Її постать нагадує про те, що навіть у найскладніших життєвих обставинах є місце для сміху, який

допомагає долати труднощі та спонукає до об'єднання громади перед спільними викликами.

Каленик – типовий образ українського селянина, який уособлює простоту, доброту та працьовитість. Він є душею компанії та додає історії особливого колориту завдяки своїй невимушеній натурі та схильності до гумору.

Каленик вирізняється трохи наївним, але щирим характером. Його основні цінності – праця, взаємодопомога та радість від простих життєвих моментів. Однак Каленик має одну слабкість – любов до чарки. Ця риса часто стає причиною комічних ситуацій, у які він потрапляє, додаючи сюжету веселих ноток.

Попри свою пристрасть до випивки, Каленик залишається доброзичливою та людяною особистістю. Його образ відображає теплоту та життєву філософію українського села, де завжди знаходиться місце для сміху, дружби та взаємної підтримки. Він є тим персонажем, який зближує героїв і підкреслює загальний

Відьма – втілення зла та підступності, центральний антагоніст містичного сюжету. Вона є вродливою та хитрою жінкою, яка використовує свою зовнішність і магічні здібності для маніпуляцій. Її головна мета – отримати владу та усунути Панночку, яка стає на її шляху.

У житті Відьма була дружиною Сотника і постійно плела інтриги, використовуючи свої чари, щоб зруйнувати відносини між ним та його донькою Панночкою. Її підступність не зникає навіть після смерті: ставши русалкою, вона продовжує мучити Панночку на тому світі, створюючи для неї неспокій і страждання.

Магічні здібності Відьми включають здатність перетворюватися, зокрема на кішку, що додає їй образу загадковості та страхітливості. Її персонаж уособлює темні сили, які протистоять справедливості й добру, і стає головною перепоною на шляху Левка до розкриття істини та досягнення гармонії.

Відьма є ключовою постаттю в драматичній лінії хореографічного твору, символізуючи протиборство світла й темряви, що втілюється через боротьбу між її підступними планами та прагненнями Панночки до спокою й справедливості.

2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки

Хореографічна драматургія постановки

Експозиція: Закохані Левко та Ганна, танцюючи, проводять час разом з іншими парубками та дівчатами, граються, сміються.

Зав'язка: заборона Голови на шлюб.

Етапи розвитку дії:

I ступінь – Левко розповідає Галі легенду про Панночку та Сотника.

II ступінь – Голова разом зі своїм оточенням намагається навести порядок у селі, водночас проявляючи симпатію до Галі.

III ступінь – На тлі конфлікту між Левком і Головою відбуваються п'яні танці Каленика з дівчатами, які додають атмосфері напруженості та хаосу.

IV ступінь – Витівки парубків, спрямовані проти Голови, загострюють ситуацію, що зрештою призводить до сварки Своячениці з Головою та його оточенням.

Кульмінація: Левко йде до ставка, де засинає і уві сні зустрічає міфічних істот – русалок, яких очолюють потопельниця Панночка та її мачуха Відьма.

Розв'язка: Русалки виконують загадковий і чарівний танець, після якого Панночка, виявляючи вдячність за допомогу, урочисто передає Левкові сувій із печаткою.

Фінал: Розпочинається підготовка до весілля. Атмосфера наповнюється радістю та очікуванням урочистої події.

Музична драматургія хореографічної постановки

Основні частини	Такти	Хронометраж
<i>Експозиція</i>		
<i>Зав'язка</i>		
<i>Розвиток дії</i>		
<i>I ступінь</i>		
<i>II ступінь</i>		
<i>III ступінь</i>		
<i>IV ступінь</i>		
<i>Кульмінація</i>		
<i>Розв'язка</i>		
<i>Фінал</i>		
<i>Всього</i>		

Упорядкованість танцювальних епізодів

1. «Танець утоплениць»

Перший епізод хореографічної постановки занурює глядачів у світ містики та загадковості, встановлюючи тон усієї вистави. На сцені з'являються утоплениці, чиї рухи відзначаються витонченістю, плавністю та холодною відстороненістю, підкреслюючи їхній нерозривний зв'язок із водною стихією.

Музика, що нагадує шум води, створює атмосферу невловимої загрози та спокою одночасно. Приглушене світло з акцентами на блідих образах утоплениць посилює відчуття їхньої неземності. Хореографія побудована на синхронних рухах, які символізують єдність потопельниць, їхній колективний дух і приреченість.

Цей епізод стає своєрідним прологом, де глядачі зустрічаються з ірреальністю потойбічного світу, створюючи основу для подальшого розвитку драматичного сюжету. Танцювальні фігури, що нагадують хвилі та водяні вихори, підсилюють символізм і додають глибини візуальному образу.

Тривалість епізоду: 00:40.

2. «Сільські гуляння»

Другий епізод наповнений атмосферою радості та енергії, які панують на сільській вулиці. Дівчата кружляють у танку, їхні рухи легкі, граційні та стрімкі, нагадують грайливий вітер, що танцює поміж дерев. Їхні дзвінкі голоси та сміх разносяться селом, запрошуючи всіх долучитися до святкового настрою.

Поява хлопців наповнює сцену новою хвилею енергії. Їхні рухи сильні, рішучі, і в кожному кроці відчувається невимушеність та радість молодості. Танцювальні елементи створюють яскравий контраст між витонченістю дівчат і динамікою хлопців, утворюючи гармонійне єдине дійство.

Серед юнаків виділяється Левко, чий погляд неспокійно шукає знайоме обличчя серед дівчат. Його рухи поступово стають менш зосередженими на святі, відображаючи тривогу та нетерпіння. Помітивши, що Галі немає серед танцюючих, він покидає веселощі та вирушає на її пошуки.

Тривалість епізоду: 01:20

3. «Закохані»

Третій епізод – це момент знайомства глядача з головними героями хореографічної постановки через сольну танцювальну партію. Ця сцена розкриває головні почуття Левка та Галі, їхні емоції, мрії та бажання.

Танець між Левком та Галею сповнений природності та енергії. Левко рухається з силою та рішучістю, його рухи демонструють впевненість та прагнення боротися за своє кохання. Галя, навпаки, рухається ніжно, граційно й витончено, випромінюючи легкість і жіночність. Ці контрастні стилі рухів передають глибину їхніх почуттів, створюючи візуальну палітру емоцій від закоханості, спільних мрій до невимовної близькості.

Танцюючи, вони настільки занурені у свій світ, що не помічають, як опиняються біля загадкового озера. Цей момент стає символічним, бо саме тут Левко розповідає Галі про легенду Панночки та Сотника, додаючи містичного виміру до їхнього кохання.

Коли настає час розставання, Левко та Галя стоять разом, обійнявшись, не бажаючи розлучатися. Цей момент сповнений емоцій – від страху втрати до надії на спільне майбутнє.

Тривалість епізоду: 01:10.

4. «Танець Голови та його друзів»

Четвертий епізод відображає складну соціальну атмосферу, де влада, інтриги та маніпуляції переплітаються у повсякденному житті села. Ця сцена підкреслює ворожі мотиви Голови, його спроби підтримати владу та його одержимість домінуванням.

На сцені з'являється Голова разом зі своїми друзями. Його фігура домінує серед натовпу, виділяючись своєю владністю та впевненістю. Характер його рухів – різкі, чіткі, жорсткі, що підкреслюють його силу та амбітність. Голова рухається впевнено, кожен його крок випромінює авторитарність і владність.

Його погляд – холодний і пронизливий, схожий на ретельний сканер, який блукає серед присутніх, наче шукаючи нові можливості для маніпуляцій. Цей погляд викликає страх та тривогу серед сільських жителів.

Голова відштовхує одного зі своїх друзів різким жестом, демонструючи жорстокість і презирство до тих, хто не може виконати його вимоги. З презирливою усмішкою він вказує на іншого друга, що стає символічним

знаком влади, спонукаючи до покори через жорстокі жести. Вказівний жест, що супроводжує цей наказ, стає яскравим знаком авторитарного керівництва та страху, який він сіє серед своїх соратників.

Галя сприймає Голову з великим тривогою. Його погляд і жорсткі рухи викликають у дівчини страх і огиду, тому вона намагається уникати його погляду та присутності.

Цей епізод показує контраст між владою Голови, його маніпуляціями та страхом, який він створює серед простих людей.

Тривалість епізоду: 01:15.

5. «Заборона на шлюб та танці Каленика»

Цей епізод додає комедійного відтінку до постановки, розкриваючи легкий, жартівливий тон через химерний танець Каленика.

На сцені з'являється Каленик, який танцює з рухами, що поєднують безладність та непевність, але водночас виражають дивовижну граціозність. Його рухи нагадують постійні спроби зберегти рівновагу на межі падіння, що додає комедійного забарвлення. Кожен його крок перетворюється на складний, майже магічний танець, сповнений легкості і випадкових рухів.

В цей момент на вулиці з'являються дівчата, які спостерігають за його танцем.

– «Ой, подивіться на нього! Який гарний танцюрист!» – вигукує одна з них, сповнена захоплення.

– «Такий граціозний!» – додає інша, і всі дівчата починають сміятися, сприймаючи його танець як милий жартівливий спонтанний номер.

Під впливом веселощів дівчата приєднуються до Каленика, і разом вони утворюють неймовірний, яскравий танок, який поєднує рухи, сміх, і веселість. Ця частина додає легкості до постановки, контрастуючи з більш серйозними емоціями інших сцен.

Каленик падає під час танцю, проте дівчата підбігають до нього, піднімають його і допомагають йому дійти додому. Ця сцена передає дух

спільноти, підтримки, а також показує, як навіть через комедійні обставини люди можуть проявляти взаємодопомогу та доброзичливість.

Тривалість епізоду: 01:10.

6. «Витівки»

Епізод з витівками парубків, які вони влаштували проти Голови.

Парубки бігають по селу, влаштовуючи справжній парубоцький бунт. Вони лякають Голову, його оточення та свояченицю. Рухи швидкі, впевнені, з елементами трюків, які виражають протест і боротьбу. Протиставлення рухів Голови (повільних, важких) та парубків (швидких, легких, винахідливих) створює яскраві контрастні образи. Стрибки, сальто, перевороти використовуються для підкреслення ефекту динамічності та несподіванки.

Цей епізод демонструє жвавий і енергійний бунт парубків, які вирішують влаштувати витівки проти Голови, виражаючи протест через рухи, акробатику та швидкі дії. Сцена поєднує в собі динамічність, комедійний стиль і символізує боротьбу молоді проти авторитарних дій влади.

Тривалість епізоду: 01:30.

7. «Русалки»

Левко йде до ставка, де сонячні промені пробивалися крізь листя, лягаючи золотими плямами на спокійну воду. Стомлений після довгої дороги, він закриває очі й занурюється в сон. Уві сні перед ним постають міфічні істоти – русалки, що танцюють у м'якому світлі, схожі на примарні тіні.

На чолі танцю – потопельниця Панночка, прекрасна, але моторошна, а поруч з нею – її мачуха Відьма. Русалки плели складні візерунки в повітрі, які зливалися з хвилями та вітерцем, що гралися з їхніми сукнями. Левко зачаровано спостерігав за цим танцем, вражений містичною атмосферою: шепотом води, рухами русалок і відблисками світла.

– *Я можу тобі допомогти*, раптом прозвучав голос Панночки. Левко здригнувся й відкрив очі. Перед ним постала Панночка.

– *Але за це ти повинен серед дівчат знайти мою мачуху Відьму*, додала вона.

Левко відчував, як його серце прискорює биття. Завдання здавалося складним і небезпечним. Він вдивлявся в дівчат навколо, відчуючи, як страх зміцнює його рішучість. Панночка танцювала впевнено, її рухи були спокійні, майже переможні, тоді як рухи Відьми були моторошні, ривкі — як холодний вітер.

– *Знайди її, Левко, і твоє серце буде вільним від страху*, додала Панночка спокійно, без сумнівів у голосі.

Левко поглянув на дівчину перед собою й зрозумів: цей танець, пошук і ритуал могли стати ключем до відповідей, що лежали в його душі. Завдання лише розпочиналося.

За допомогу Панночка урочисто віддає йому сувій із печаткою.

Тривалість епізоду: 1:20

8. Підготовка до весілля

Левко прокидається радісний і сповнений рішучості. Він підводиться з ліжка і віддає наказ, що слід узгодити всі необхідні деталі для підготовки до весільної церемонії. Голові залишається лише дати формальний дозвіл на шлюб, після чого дійство набуває офіційного статусу.

Усі учасники починають кружляти в яскравому, весняному танку, що символізує радість, надію та нове життя, яке чекає на молодят. Рухи в танці легкі, спонтанні, сповнені енергії та щастя. Світло і музику супроводжують рухи, створюючи святкову атмосферу, що пронизує кожен рух, кожен погляд. У центрі цього щасливого дійства Галя та Левко обіймаються, їхні обличчя сяють від радості. Вони є символом любові, гармонії та нового початку. Ця мить є важливою для обох, адже вони символічно об'єднуються не лише в шлюбі, а й у спільному майбутньому, що обіцяє щастя та злагоду.

Тривалість епізоду: 01:30

2.3. Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія

Музична основа до хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена» є важливим структурним елементом, що створює атмосферу, підкреслює основні концептуальні мотиви та емоційний зміст танцювальної інтерпретації. Музичне оформлення є синергією традиційних та сучасних звукових елементів, які взаємодіють із хореографією, додаючи їй символізму, глибини та наративності.

Музична палітра експозиції – танець Левка та Ганни – створена на основі автентичних народних мотивів у виконанні оркестру народних інструментів. Музика підкреслює етнічний колорит, додаючи містичності та символізму, створюючи атмосферу молодіжної безтурботності, радості й свободи. Жвавий ритм та енергія гармонійно поєднуються з рухами танцюристів.

Традиційні мелодії на бандурі, сопілці, цимбалах і флейті формують автентичний звуковий фон. Початок танцю м'який і ліричний, а динамічне поєднання перкусії й ритму додає енергії, символізуючи свято та емоційний підйом. Музика передає кохання, радість і дух свободи, підтримуючи танцювальну дію та створюючи гармонійний звуковий простір.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: ліричний, повільний.

Характер музики: легкий.

Музичною основою для танцювального епізоду **«Танець потопельниць»** ми обрали трек *«Колискова для моря»* (творчість гурту «Трембіта»), який створює атмосферу містики, спокою, загрози та холодної відстороненості. Композиція поєднує природні звуки, симфонічні елементи та ефекти, формуючи синтезійний звуковий ландшафт, що відповідає концептуальній основі танцювального епізоду.

Музичний супровід гармонійно поєднує елементи традиційної народної музики із сучасними звуковими техніками, акцентуючи образи потопельниць та їхній зв'язок із водною стихією. Використання інструментів, таких як сопілка, бандура, цимбали та перкусія, разом із звуковими ефектами — шумом хвиль, плескотом води та далекими перекличками — створюють ефірний і занурюючий звуковий фон. Контрастні зміни в композиції підкреслюють ключові моменти танцювального епізоду, додаючи відчуття непередбачуваності, страху та таємничості.

Музичний розмір – 4/4.

Темп: повільний.

Характер музики: легкий.

У танцювальному *епізоді «Сільські гуляння»*, звучать поєднанні мелодії у виконанні гурту «Трембіта» композиція «Гуляння», Олександра Смика та ансамбль народної музики «Сільський танок»; ансамблю «Калинова сопілка» «Танці в селі» та електронні обробки народних мотивів – сучасна інтерпретація. Цей музичний набір поєднує традиційний народний колорит, жвавість, гру, ритм та сучасний підхід, що створює ідеальний фон для сцен з танцями, що символізують радість, спільність і звичаї сільських свят.

У цьому епізоді музичний супровід гармонійно поєднує елементи автентичної народної музики з сучасними інтерпретаціями, створюючи багат шаровий звуковий ландшафт, який відображає багатогранність сільських гулянь. Традиційні інструменти, такі як бандура, сопілка, цимбали, гармонійно переплітаються з електронними звуками, що надає композиціям динамічності та сучасного звучання.

Різноманітність ритмів і мелодій дозволяє підкреслити настрій кожного танцювального фрагмента. Наприклад, жваві темпи відображають енергійність і веселощі, а м'які переходи та акцент на мелодійності підкреслюють моменти єднання та духовної близькості учасників святкування.

Особливої виразності додають використані тембри голосів у хорових вставках ансамблю «Калинова сопілка», які посилюють атмосферу народного свята. У поєднанні зі сценічними рухами танцюристів музика формує глибоку емоційну складову, що переносить глядача у світ автентичної культури та традицій.

Таким чином, музичний супровід танцювального епізоду не лише підкреслює етнографічну основу дійства, але й демонструє здатність народної музики органічно адаптуватися до сучасних тенденцій, зберігаючи свою автентичність і чарівність.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: швидкий

Характер музики: веселий, жвавий

До танцювального епізоду «Закохані» були обрані сучасні обробки фольклорної музики з використанням сопілки та бандури, що передає атмосферу романтики, ніжності, емоційного піднесення та гармонійного спілкування двох закоханих. Музичний супровід підкреслює рухи, динаміку та настрій танцю, а також взаємини між персонажами, що сплітаються в гармонійну танцювальну розповідь.

У цьому епізоді музика відіграє ключову роль у створенні емоційного фону та підкресленні драматургії взаємин між персонажами. Поєднання сучасних обробок фольклорних мелодій із ніжним звучанням сопілки та бандури дозволяє передати тонкі грані романтичних почуттів, що виникають між закоханими.

Особлива увага приділяється динамічним змінам у музичному супроводі: від м'яких, мелодійних переходів, які символізують гармонію та спокій, до більш виразних ритмічних акцентів, що відображають емоційний підйом і хвилювання. Завдяки цьому музика ніби веде за собою рухи танцюристів, допомагаючи розкрити глибину почуттів і особливу красу миттєвостей їхнього спілкування.

Звучання інструментів створює гармонійний звуковий ландшафт, у якому відчувається єдність із природою, легкість та піднесеність, властиві стану закоханості. Музичний супровід не лише підтримує хореографічну композицію, а й стає її невід'ємною частиною, розкриваючи сюжетні лінії та емоційний зміст сцени.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: швидкий

Характер музики: веселий, жвавий

У танцювальному епізоді *«Витівки»*, ми використали музичний супровід у виконанні групи *Brass Band Ukrainian – «Шалений Гопак»*. Музика енергійна, драйвова, весела, що відповідає настрою пустощів, жартів та молодіжної безтурботності. Музичний супровід підкреслює рухливість, ритмічність і азарт у танці, створюючи враження, що танець – це спонтанний, веселий вибрик, сповнений молодіжної енергії, жартів і життєрадісності.

Жвавий темп і мелодійна варіативність дозволяють передати настрій пустощів і жартів, водночас зберігаючи народний колорит, який є важливим у цьому епізоді. Звучання духових інструментів створює яскраву палітру емоцій і ритмічних акцентів, що надає танцю природності й враження імпровізації.

Музика стає ключовим елементом, що задає темп рухів і допомагає розкрити сюжетну лінію, яка наповнена духом молодіжної свободи й невимушеності. У поєднанні з хореографією, цей супровід створює цілісний образ святкової атмосфери, де танець сприймається як вираз радості, азарту та безтурботності.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: швидкий

Характер музики: веселий, жвавий

Для танцювального епізоду *«Русалки»*, підібрані фольклорні мотиви із сучасною обробкою, у виконанні групи *«The Wailin' Jennys «Rusalki's Dance»*, що поєднує народні мелодії із сучасною інтерпретацією – це

підкреслює дух природи відображає містичний, чарівний та природний світ русалок.

Дана музика має атмосферні, ефірні, водні та магічні якості, що створює звуковий простір, поєднуючи природні звуки з фольклорними, синтетичними та оркестровими елементами, аби передати загадковість, ніжність і таємничість хореографічної мови виконавців, занурюючи глядача в магічний світ, де кожен рух танцюриста супроводжується музикою, що ніби дихає разом із водою та передає душу русалок.

Музичний розмір – 4/4.

Темп: спокійний

Характер музики: ліричний, мрійливий

У танцювальному епізоді «Підготовка до весілля» музика виконує важливу роль у створенні емоційного фону, що підкреслює дух свята, спільності та радісного очікування. Композиція «Гопак», виконана на народних інструментах, таких як бандура, сопілка та цимбали, вдало передає енергію, життєрадісність і гармонійний ритм підготовки до урочистості.

Звучання музики вирізняється яскравістю та динамічністю, що ідеально відповідає настрою персонажів, які беруть участь у святковій метушні. Жвавий темп і виразні мелодії формують атмосферу спільної праці та веселої взаємодії, де кожен учасник відчуває себе частиною великої події.

Музика допомагає передати багатогаровість емоцій – від хвилювання та очікування до радості й гордості за важливу подію. Народні мотиви, переплетені з ритмічними акцентами, створюють відчуття єднання, молодіжного запалу та любові, що пронизує кожен рух хореографії. Цей музичний супровід забезпечує не лише художню завершеність епізоду, а й підкреслює його етнографічну та культурну самобутність.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: швидкий

Характер музики: веселий, жвавий

Сценографія хореографічної постановки

Сценографія до хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена» відображає чарівну атмосферу української природи, де переплітаються романтика, містика і трагізм.

Костюми

Костюм на сцені – це інструмент, що доповнює та розкриває зміст танцю, створюючи атмосферу. Це важливий елемент вистави, який допомагає глядачеві повністю зануритися в світ танцю. Він доповнює рухи танцівника, підкреслює його характер і створює єдиний художній образ. Події хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена» відбуваються у центральній частині України, на Полтавщині, тому і костюми підібрані відповідно регіону.

«Ганна» – класичний варіант українського народного костюму. Сорочка з вишивкою та спідниця з мереживом. Взуття – червоні туфлі. Зачіска – довга коса. Вінок з польових квітів, намисто з бісеру, стрічки у волоссі – все це допоможе створити романтичний образ.

Макіяж головної героїні був не надто яскравим: виділені очі, рум'янець на щічках та світлі вуста.

«Левко» – чоловіча біла вишита сорочка та довгі чорні штани з грубого полотна. Сорочка була підперезана широким червоним паском. На ногах Левко мав чорні чоловічі чоботи.

«Голова» – чоловіча біла вишита сорочка та довгі червоні штани з грубого полотна. Сорочка підперезана широким червоним паском. На ногах червоні чоловічі чоботи. Зверху на сорочку одягнута свитка.

«Хлопці / дівчата» – їх костюми майже не відрізняються від костюмів головних героїв.

Чоловічий костюм: біла вишита сорочка, підперезана червоним поясом. Чорні довгі штани заправлені у чоловічі чорні чоботи.

Жіночий костюм складався з короткої вишитої сорочки та яскравої запаски, підперезаної довгим тонким червоним поясом. На ногах у дівчат були червоні танцювальні туфлі. Головний убір – вінок. Зачіска – підібране у танцювальну гульку волосся. Макіяж складався з яскравих, підведених чорними стрілками очей та тіней у натуральних відтінках. Вуста були підкреслені помадою ледь червоного кольору.

Русалки / Панночка – довга біла вишита сорочка. На ногах – бежеві танцювальні балетки. Головний убір – стрічки, дві коси, які розпліталися донизу. Макіяж сценічний. У Панночки розплетене волосся.

Освітлення

Освітлення – це мова, якою говорить сцена. Воно доповнює гру акторів, підкреслює красу декорацій і створює єдиний художній образ вистави. Завдяки світлу можна передати найтонші нюанси емоцій, підкреслити красу рухів танцівників і створити ілюзію реальності.

Освітлення для хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена» є важливим елементом для передачі атмосфери містики, романтики та трагізму хореографічного твору, підкреслюючи драматичну напругу кожної сцени та створюючи ефектну взаємодію між персонажами, простором і музикою.

Світлові рішення відіграють ключову роль у висвітленні основних моментів на сцені, змінюючи настрої від спокійного й загадкового до інтенсивного та емоційно напруженого. Наприклад, для сцен, що передають моменти романтики, використовувалося м'яке й тепле світло, яке символізує ніжність і атмосферу мрійливості. Натомість у драматичних сценах

застосовуються різкі переходи між світлом і тінню, що дозволяє акцентувати конфлікти, емоційний біль і напруженість персонажів.

Для створення містичного ефекту було застосовано димові ефекти та туманне розсіювання світла, що дозволили створити ілюзію обманливих сил природи й підкреслити трансцендентальні аспекти дійства. Використання синіх і фіолетових відтінків створює атмосферу чарівності, туманності й прихованої небезпеки, а червоні й помаранчеві відтінки допомагають виразити емоції, такі як біль, страх і трагедія.

Зміни в інтенсивності світла відповідно до динаміки танцю також мали велике значення. Під час емоційно напружених моментів інтенсивність світла збільшувалась, що створювало ефект вибуху емоцій, тоді як спокійні рухи танцівників потребували приглушеного, розм'якшеного світла, що дозволяло досягати спокійнішого настрою.

Технічний арсенал освітлювальних приладів, таких як профільні світильники, пар-ліхи, LED-стрічки та світлові фільтри, використовувався з урахуванням специфіки сцени та загальної концепції постановки. Налаштовані світлові переходи й їх синхронізація з музичним ритмом значно посилили сприйняття дійства, забезпечивши глибший ефект іммерсії.

Отже, освітлювальні ефекти в постановці «Травнева ніч, або Утоплена» були розроблені не лише з погляду технічної реалізації, а й як творче вираження символіки, що доповнює наратив і хореографічний образ. Поєднання інноваційних технологій, творчого підходу до підбору колірної палітри та глибокого розуміння драматургії кожної сцени перетворювало світло на потужний комунікативний інструмент, що розкривало прихований зміст і настрій постановки.

Висновки до другого розділу

1. Працюючи над хореографічною постановкою «Травнева ніч, або Утоплена» нами було повністю проаналізовано його художні особливості. А

саме: беручи за основу містичну повість Миколи Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена» було створено лібрето хореографічної композиції, охарактеризовано дійових осіб постановки – Левка, Ганна, Голову, Панночку та Відьму.

Також розкрито *тему хореографічного полотна, ідею, означено конфлікт*, який ґрунтується на основі кількох ліній сюжету – Левко та Ганна; Левко та Голова; Панночка, Левко та Відьма; сформульовано *надзавдання та настрівна дія* творчого проєкту.

Вказано час та місце дії, де відбуваються зображені у хореографічній картині події, а саме: історія яка відбувалася на Полтавщині в одному з українських сіл, описана у повісті Миколи Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена», на основі якої була створювалася кваліфікаційна робота,

Хореографічну постановку створена в стилі українського народно-сценічного танцю, яка поєднує в собі ліричні та драматичні елементи, належить до лірико-драматичного жанру. Вона складається з сольних, дуетних та масових танців.

Кожен мистецький напрям вносить свої особливості в постановку: класичні танцювальні елементи підкреслюють емоційну глибину героїв, а сучасні хореографічні прийоми дають динаміку та енергію, відображаючи стрімкість розвитку сюжету. Народні традиції, у свою чергу, привносять автентичність і візуальну виразність, створюючи відчуття зв'язку з культурним спадком.

2. Висвітлено взаємозв'язок між хореографічною та музичною драматургією. Сюжетна лінія розділена на епізоди, які супроводжуються відповідними музичними фрагментами.

У хореографічній постановці детально проаналізовано тривалість кожного епізоду, визначено учасників сцени та охарактеризовано їхніх персонажів. Опрацьована інформація про виконавців, тексти пісень, історію створення музичних композицій та вказаний вплив певного музичного супроводу на розкриття ідейно-тематичного змісту.

Окрему увагу приділено освітленню сцени, яке відіграє важливу роль у передачі емоцій та створенні візуальних ефектів. Декорації та реквізит також проаналізовано з точки зору їхньої ролі в створенні атмосфери та підкреслення сюжетних моментів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Під час реалізації кваліфікаційної роботи «Містична романтика Миколи Гоголя: хореографічна постановка «Травнева ніч, або Утоплена» нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових вітчизняних джерел (Ю. Барабаша, М. Загайкевич, М. Висоцької, М. Грушевського, К. Ісаєнко та інших) і на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Дослідження творчості письменників XIX століття, зокрема Миколи Гоголя, дозволило виявити важливу роль містики в літературі того часу. Письменники використовували містичні елементи, щоб досліджувати глибини людської душі, взаємодію людини з потойбічним та національну ідентичність. Це призвело до збагачення проблематики творів та ускладнення літературних образів, зокрема у творчості Т. Шевченка, Л. Українки, І. Нечуя Левицького, Г. Квітки-Основ'яненка, П. Куліша. За допомогою звернення до фольклору, міфів та легенд, вони досліджували глибини культурної спадщини та ідентичності, прагнули знайти відповіді на одвічні питання про походження та майбутнє.

На відміну від українських письменників, європейські автори-містики XIX століття зосереджувалися на чітко окреслених системах знань. Такі автори, як Мері Шелі та Едгар Алан По майстерно вплітали містичні елементи у свою творчість та тримали читачів у напрузі, перетинаючи межі звичної реальності. Одним із найбільш містичних письменників не лише України, а й світу беззаперечно вважається Микола Гоголь. «Вечори на хуторі біля Диканьки» – перша збірка Гоголя, яка чітко окреслила його прихильність до містицизму.

2. З'ясовано, що творча спадщина Миколи Гоголя продовжує привертати пильну увагу дослідників вже понад півтора століття. З 1990-х років гоголезнавство оформилося в окрему наукову галузь, де проводяться

міждисциплінарні дослідження. Микола Гоголь став майстром містичного жанру, створивши неймовірні шедеври, серед яких «Вечори на хуторі біля Диканьки» та «Травнева ніч, або Утоплена». Сучасні дослідження творчості Гоголя є не лише збереженням літературної спадщини, а й актуальним процесом, який дозволяє по-новому відкривати для себе цього видатного письменника. Сучасні дослідники не лише публікують повні зібрання творів Гоголя українською мовою, а й переосмислюють його творчість, пропонуючи нові інтерпретації та підходи до аналізу.

Серед творів Гоголя дослідники найчастіше звертаються до збірок «Вечори на хуторі біля Диканьки» та «Миргород». Гоголь здобув надзвичайну популярність завдяки таким творам, як «Ніч перед Різдвом» та «Мертві душі», в яких він об'єднував соціальну критику з елементами містики та гумору. А повість «Травнева ніч, або Утоплена» є яскравим прикладом поєднання українського фольклору та містичних елементів. У ній Гоголь розповідає історію кохання, що переплітається з темами життя і смерті, реального і надприродного.

3. Визначено, що один з найкращих творів - повість «Травнева ніч, або Утоплена» стала черговим відображенням зацікавленості М. Гоголя у містичному світі народної міфології. Для зображення містичного простору письменник вводить головного героя у сон, про факт якого останній дізнається лише після пробудження. Таким чином сон стає ніби порталом до іншого світу, у якому можливо все, що неможливо у реальності. «Травнева ніч, або Утоплена» став одним з найпопулярніших творів автора, адже він неодноразово слугував основою для балетних та оперних постановок.

Микола Садовський, засновник першого стаціонарного театру у Києві (1907), першим включив до репертуару трупи «Травневу ніч», прем'єра якої відбулася в 1913 році. Один з найвидатніших українських композиторів того часу Микола Лисенко працював над «Травневою ніччю». Лібрето до «Травневої ночі» підготував драматург Михайло Старицький. Прем'єра відбулася 14 (2) січня 1885 року в Одеському оперному театрі.

У далекому 1989 році на сцені Палацу «Україна» вперше з'явився балет «Травнева ніч» у постановці талановитого балетмейстера Віктора Гаченка, музику написав видатний композитор Євген Станкович. У 1952 році режисер Олександр Роу подарував світу повнометражний кольоровий художній стереофільм «Травнева ніч, або Утоплена», заснований на повісті Миколи Гоголя. Кожна з цих адаптацій намагається передати унікальну атмосферу твору через різні художні засоби. Сценічні інтерпретації творів Гоголя розширюють наше розуміння його спадщини.

4. Під час здійснення хореографічної постановки нами було повністю розкрито та висвітлено його художні особливості. А саме: беручи за основу містичну повість Миколи Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена» було створено лібрето хореографічної композиції, охарактеризовано дійових осіб постановки – Левка, Ганна, Голову, Панночку та Відьму. Також розкрито *тему хореографічного полотна, ідею, означено конфлікт*, який ґрунтується на основі кількох ліній сюжету – Левко та Ганна; Левко та Голова; Панночка, Левко та Відьма; сформульовано *надзавдання та наскрізна дія* хореографічної постановки.

Вказано час та місце дії, де відбуваються зображені у хореографічній картині події, а саме: історія, описана у повісті Миколи Гоголя «Травнева ніч, або Утоплена», на основі якої створювалася хореографічна постановка, відбувалася на Полтавщині в одному з українських сіл. Хореографічна постановка створена в стилі українського народно-сценічного танцю, яка поєднує в собі ліричні та драматичні елементи, належить до лірико-драматичного жанру. Вона складається з сольних, дуетних та масових танців.

5. Дослідження висвітлює взаємозв'язок між хореографічною та музичною драматургією у творі. Сюжетна лінія розділена на епізоди, які супроводжуються відповідними музичними фрагментами. Детально проаналізовано тривалість кожного епізоду, визначено учасників сцени та охарактеризовано їхніх персонажів. Опрацьована інформація про виконавців,

тексти пісень, історію створення музичних композицій та вказаний вплив певного музичного супроводу на розкриття ідейно-тематичного змісту.

Музичне оформлення підсилює емоційний контекст вистави, створюючи атмосферу та доповнюючи хореографічні образи. Окрему увагу приділено освітленню сцени, яке відіграє важливу роль у передачі емоцій та створенні візуальних ефектів. Декорації та реквізит також проаналізовано з точки зору їхньої ролі в створенні атмосфери та підкреслення сюжетних моментів.

Народна хореографія є основним засобом виразності, яка передає емоції персонажів та їх внутрішнє переживання. Вона дозволяє не лише розкривати характерні риси героїв, а й візуалізувати складні стосунки між ними та навколишнім світом. За допомогою хореографічних прийомів ми створюємо враження динаміки та глибини, відображаючи психологічний стан персонажів.

Отже, ключові постановочні рішення для передачі місії атмосфери твору через танець стали основою успішної реалізації хореографічної постановки. Вони дозволили створити художню реальність, де танець, музика та сценографія зливаються в єдине ціле, відображаючи багатогранність та глибину гоголівської творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

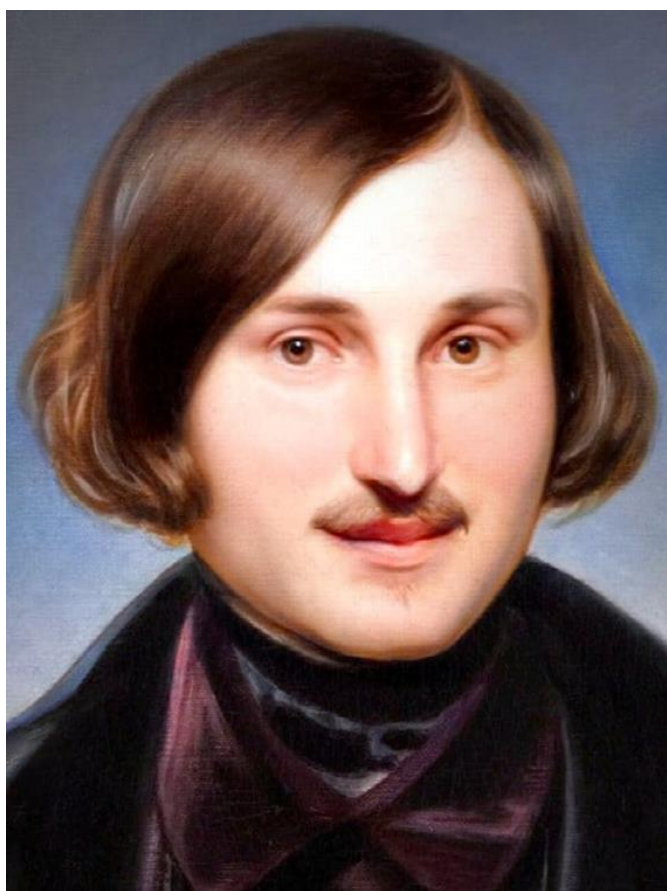
1. Барабаш Ю. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 744 с
2. Буйських Ю. Жіночі образи української міфології «Колись русалки по землі ходили.». Харків : КСД, 2018. 320 с
3. Верховенко О. Український художньо-спортивний ансамбль «Балет на льоду»: балетмейстерський спадок. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2021. Вип. 4. С. 54–58.
4. Висоцька Н. Містичне як прийом: постмодерні примари Хайгейтського цвинтаря [Текст] // Поетика містичного: Колективна монографія / Упорядк. О. Червінська. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. С. 209-225
5. Головацький Я. Виклади давньослов'янських легенд, або Міфологія // Українські традиції. Харків: «Фоліо», 2004. С.87-127.
6. Горелов М. Українська етнічна нація . Микола Горелов, Олександр Моця, Олег Рафальський. Київ : Еко-продакшн, 2012. 174 с
7. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Упоряд. і авт. післям. Я. Левчук. Київ : Либідь, 2006. - 256 с.
8. Данилюк-Терещук Т. Інтерпретація фольклорного образу русалки в українській романтичній традиції. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Луцьк : ВДУ ім. Лесі Українки, 2000. № 6. С. 249–253
9. Єфименко Т. М. Розвиток англійського готичного роману у ХІХ ст. // Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 29-30 січня 2016 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2016. С. 51-53

10. Загайкевич М. Микола Гоголь і балетна творчість українських композиторів. Студії мистецтвознавчі. Число 4 (28). Театр. Музика. Кіно. 2009. С. 68–73.
11. Ковальчук О. Г. Гоголь: буття і страх : монографія. Ніжин, 2009. 127 с
12. Ковбасенко Ю. І. Антична література: навчальний посібник. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. 248 с.
13. Кирильчук В. «Майська ніч» і танго на пуантах! На OPERAFEST TULCHYN покажуть кращі балети. 20 хвилин. Вінниця. 14.08.2021. URL: <https://vn.20minut.ua/Kult-podii/mayska-nich-i-tango-na-puantah-na-operafesttulchyn-pokazhut-kraschi-b-11404168.html> (дата звернення: 12.06.2024).
14. Микола Гоголь і балетна творчість українських композиторів / М. Загайкевич // Студії мистецтвознавчі. URL: <https://um.etnolog.org.ua> (дата звернення: 1 червня 2024). С. 68-73.
15. Микола Гоголь. Тарас Бульба. Перша редакція. Пер. з рос.: Василь Шкляр. Львів: Априорі, 2017. 136 с.
16. Микола Гоголь. Українські повісті. Переклад з російської: М. Зеров, М. Рильський. Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2019. 608 с
17. Михед П. В. Пізній Гоголь і бароко: українсько-російський контекст. Ніжин, 2002. 208 с.
18. Полянська Г. Жанровий пошук у балетній музиці Віталія Губаренка : монографія. Ніжин, 2017. 238 с.
19. Станішевський Ю. Балетний театр України: 225 років історії. Київ : Музична Україна, 2003. 440 с.
20. Франкенштейн, або Сучасний Прометей / Мері Шеллі ; пер. з англ. Ганни Гнедкової. К. : Знання, 2017. 255 с.
21. Художній світ Гоголя : [зб. наук.-метод. матеріалів / упоряд. В. В. Чирка]. Полтава : ПОППО, 2008. 168 с.

ДОДАТКИ

Портрет Миколи Гоголя

Додаток 1

Ілюстрація хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена»
Додаток 2

Світлина з постановки «Травнева ніч, або Утоплена»

Додаток 3

Хореографічні постановки «Травнева ніч, або Утоплена»

Додаток 4

Костюми дійових осіб хореографічної постановки «Травнева ніч, або Утоплена»

Додаток 5

